

اهمیت اقتصاد درکنار امنیت

احمد عدالتیان| در ادامه مرور سوره‌های کوچک قرآن کریم، سوره قریش را باهم تلاوت می‌کنیم که خداوند متعال می‌فرماید: **إِیلَافِ قُرَیْشٍ، إِبِلَافِهِمْ رَحْلَ الشَّاءِ وَالصُّبُفِ؛ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَلَدِ. الَّذِیْ أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ.** برای الفت دادن قریش[به این سرزمین، سپاه فیل را نابود کردیم تا مقدمه‌ای برای ظهور اسلام باشد]. الفت آنان در سفرهای زمستانی و تابستانی، پس [به‌شکرانه این نعمت] باید پروردگار این خانه را پرستش کنند، همان که آنان را از گرسنگی [و قحطی نجات داد و] سیرشان کرد و از ترس [دشمن] امانشان داد.»

در بعضی اخبار، از پیامبر گرامی اسلام (ص) روایت شده است که فرمودند: «خداوند به قریش، ویژگی‌های مخصوصی داده است که دیگران در آن نیستند. در روز حادثه فیل، خداوند به آن‌ها نصرت داد و آن‌ها را یاری فرمود. در صورتی‌که در آن وقت مشرک بودند و سوره‌ای بر آن‌ها نازل کرد و کسی را جز قریش در آن داخل نکرد و مرا از میان آن‌ها به پیامبری برگزید.»

بنابراین این سوره برای قریش نازل شده است، اما نکته مهمی را یادآوری می‌کند. در این آیات بیان شده است که برقراری امنیت و برطرف کردن عوامل ترس، کاری خدایی است و شکست دشمنان، عامل هم‌بستگی جامعه خواهد بود، اما در آیه آخر بیان می‌کند که مسائل اقتصادی نیز برای رسیدن به هم‌بستگی، مهم است و خداوند قریش را از قحطی و از دشمن، هر دو درکنار هم نجات داد که این امر، نشان‌دهنده اهمیت اقتصاد و رفع قحطی و گرسنگی، درکنار اهمیت امنیت و رفع خطر دشمن است.

حکمت

از همین‌جا شروع کن!

علیرضا وکیلی| گاهی خیال می‌کنیم برای نزدیک شدن به خدا باید کارهای بزرگی انجام دهیم، برنامه‌های سنگین عبادی، تصمیم‌های بزرگ یا تغییرهای ناگهانی. اما حضرت امیرالمؤمنین (ع) در نامه ۳۱ نهج‌البلاغه، مسیر تربیت را از جای دیگری آغاز می‌کنند، از همان چیزهایی که خدا از ما خواسته است و هر روز با آن روبه‌رو هستیم.

حضرت می‌فرمایند: **«وَالْإِقْتِصَارُ عَلَى مَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكَ**، خودت را به انجام همان واجباتی که خدا برعهده‌ات گذاشته است، پایبند کن!» این جمله کوتاه، یک اصل مهم تربیتی را بیان می‌کند؛ اصلاح انسان از کارهای عجیب و خارق‌العاده شروع نمی‌شود، بلکه از درست انجام دادن وظایف روزانه آغاز می‌شود. کسی که هنوز در نماز امانت‌داری، احترام به پدر و مادر یا رعایت حق مردم سستی می‌کند، با کارهای مستحبی بزرگ، کمبودهای اصلی را جبران نخواهد کرد.

این اشتباه را امروز هم زیاد می‌بینیم. گاهی، فردی ساعت‌ها درباره تغییر جامعه حرف می‌زند، اما در محیط کار، حق همکارش را رعایت نمی‌کند یا از دغدغه‌های فرهنگی می‌گوید، اما در خانه، کمترین حوصله‌ای برای خانواده‌اش ندارد. انگار می‌خواهیم از پله دهم بالا برویم، درحالی‌که هنوز بر پله اول نایستاده‌ایم.

امام علی (ع) یادمان می‌دهد که خدا از ما نخواست‌ه است همه دنیا را تغییر دهیم، بلکه از ما خواسته است مسئولیت خودمان را درست انجام دهیم. همین نگاه، بار سنگین کمال‌گرایی را از دوش انسان برمی‌دارد و مسیر رشد را واقعی و تحقق‌پذیر می‌کند.

قرآن کریم نیز همین منطق را بیان می‌کند: **«فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ،** آن‌گونه که مأمور شده‌ای، استقامت کن!» **(هود/۱۱۲)** نه بیشتر و نه کمتر! ابتدا همان وظیفه‌ای را که برعهده توست، درست انجام بده!

شاید یکی از دلایل خستگی معنوی بعضی از ما، همین باشد که به دنبال کارهای بزرگ هستیم، اما از کنار مسئولیت‌های کوچک و روزانه عبور می‌کنیم. درحالی‌که از نگاه امیرالمؤمنین (ع)، ساختن انسان، از همین قدم‌های کوچک اما مداوم آغاز می‌شود.

احکام

حکم شرعی آسیب‌زدن به بدن

در عزاداری

سمانه رضوانی| عزاداری برای حضرت اباعبدالله‌الحسین (ع)، یکی از ارکان هویت شیعی و نشانه عشق و ارادت مؤمنان به اهل بیت (ع) است. این مراسم که در ماه‌های محرم و صفر با شور و اشتیاق فراوان برگزار می‌شود، با پرسش‌های فقهی متعددی همراه است. یکی از مهم‌ترین این پرسش‌ها، حدود و مراتب شرعی اعمالی است که ممکن است به بدن آسیب برسانند؛ مانند کوبیدن سر به دیوار، چنگ زدن به صورت، سیلی زدن به گونه و سینه‌زنی تاحدی‌که سبب کبودی، جراحت یا جاری شدن خون شود.

آیت‌الله‌العظمی شهید خامنه‌ای:

اگر ضرر قابل توجه داشته باشد یا موجب وهن مذهب یا عزاداری حضرات معصومان (ع) باشد، جایز نیست.

آیت‌الله‌العظمی مکارم‌شیرازی:

عزاداری خامس آل عبا (ع) از مهم‌ترین شاعران دینی و رمز‌بقای تشیع است و باید هرچه باشکوه‌تر برگزار شود. اما لازم است از تمام کارهایی که آسیب به بدن می‌رساند یا موجب وهن مذهب می‌شود، جدا اجتناب شود.

آیت‌الله‌العظمی سیستانی:

سینه‌زنی و گریه کردن و سیلی زدن به صورت، هرچند شدید باشد، اگر به سبب حزن و ناراحتی برای حضرت سیدالشهدا (ع) باشد، از مصادیق «جُرْع» و «بُكَاء» و «عزاداری» بر آن حضرت، محسوب می‌شود که مستحب و موجب تقرب به درگاه خداوند متعال است؛ مشروط بر اینکه موجب ضرر شدید(ضرر فوق‌العاده و مهم) در بین نباشد. این حکم، در مورد عزای سایر معصومین (ع) نیز جاری است. شایان توجه است مراسم عزاداری اهل بیت (ع) خصوصاً حضرت سیدالشهدا (ع) از مهم‌ترین شاعران دینی است و نباید در اهتمام به برگزاری آن کوتاهی شود و در این زمینه، همچنان که حفظ وقار و عظمت و شکوه قدسی این مراسم و سایر مجالس مربوط به اهل بیت (ع) از وظایف مؤمنان به‌شمار می‌رود، باید از کارهایی که موجب وهن عزاداری است، اجتناب شود.

آیت‌الله‌العظمی بهجت:

در صورتی‌که مناسب عزاداری باشد و مرض آور نباشد، اشکال ندارد.

شکر

شنبه
۲۳ بهمن ۱۴۰۵
شماره ۲۸۰

۱۴

معارف

راه‌هایی که ذکر و یاد پروردگار پیش پای آدمی می‌گذارد

خود را در مدار توجه و رحمت خدا قرار دهیم

گزارش

آمنه مستقیم‌ی| در روابط چهارگانه‌ای که خدا به‌عنوان خالق برای رشد و سعادت انسان ترسیم کرده است و شامل ارتباط با خدا، ارتباط با خود، ارتباط با دیگران و ارتباط با طبیعت می‌شود، این کیفیت رابطه و پیوند با پروردگار است که به دیگر روابط نیز جهت می‌دهد؛ به همین دلیل نیز آیات و روایات در موارد متعدد درباره آن، نوع و چگونگی اش، توصیه و سفارش کرده‌اند. مروری بر آیات قرآن کریم نشان می‌دهد که رابطه خالق و مخلوق، زیباترین ارتباط عالم است و عطش انسان تشنه معنویت، آرامش و رحمت را رفع می‌کند.

ذکر حدودمرز ندارد

از راه‌های مهم ارتباط با خداوند در تعبیر و فرهنگ قرآن کریم، «ذکر» است که در لغت به معنای به یاد آوردن، بیان کردن و در اصطلاح یاد کردن زبانی و قلبی خداست. در روایات اسلامی آمده است هر چیز اندازه‌ای دارد، جز یاد خدا که هیچ حدودمرزی برای آن نیست؛ چنان‌که امام صادق (ع) می‌فرمایند: «هر چیزی حدی دارد که در آنجا به پایان می‌رسد؛ مگر یاد خدا که حد پایان‌پذیر ندارد. خداوند (عزوجل) فرایض را واجب کرد و هر که آن‌ها را به جای آورد، همان حد آن هاست... مگر ذکر، که خدا به اندک آن، رضایت نداده و حدی که در آنجا پایان‌پذیرد، برایش قرار نداده است.» سپس این آیه را تلاوت کردند: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا» ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خدا را بسیار یاد کنید! (احزاب/۴۱)

غذای روح، سد گناه

ذکر به‌عنوان مهم‌ترین بستر برای ارتباط دائمی با خداوند، حکم غذای روح را دارد؛ همان‌طور که جسم برای سلامت، رشد و پرورش و داشتن توانایی لازم در رسیدگی به امور، به غذا نیاز دارد.

امام علی (ع) می‌فرمایند: «استمرار ذکر، به روح قوت می‌بخشد.» در پرتوی ذکر و یاد خدا، دل‌ها آرام می‌گیرد، «الَّذِي ذَكَرَ اللَّهَ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ.» علاوه بر این، ذکر سد محکمی مقابل گناهان و محرمات الهی است. امام صادق (ع) در این باره می‌فرمایند: «از جمله سخت‌ترین تکالیف الهی درباره بندگان، سه چیز است... سومی، یاد خداست. منظور از یاد خدا این نیست که انسان، سبحان‌الله و الحمدلله را تکرار کند، بلکه یعنی شخص چنان باشد که تا با کار حرامی مواجه شد، یاد خدا که همواره در دلش هست، مانع او شود.» (الکافی، ج ۲، ص ۱۷۰)

نفاق را درمان می‌کند

ارتباط با خدا از مسیر ذکر، آثار فراوان و عمیقی دارد که می‌تواند زندگی انسان را متحول کند. از مهم‌ترین آن‌ها روشنی قلب و ضمیر و بصیرت است؛ همان سلامتی که در مواجهه با فتنه‌ها، به‌شدت به آن نیازمندیم. حضرت امیرالمؤمنین (ع) در این باره فرموده‌اند: «بر تو باد به ذکر خدا که آن، روشنایی دل هاست.» (غررالحکم ص ۴۴۳).

دیگر اثر مهم ذکر دائمی، واکسینه شدن مقابل بیماری نفاق است. پیامبر اکرم (ص) در این باره می‌فرمایند: «هر که خدا را فراوان یاد کند، از نفاق به دور ماند.» (میزان‌الحکمه، ج ۲، ص ۹۷) و نیز از امیرالمؤمنین (ع) است که فرمودند: «و خدای (عزوجل) را بسیار یاد کنید که آن، بهترین یاد هاست و از نفاق، مصون می‌دارد و از آتش نکه می‌دارد.» (تحف‌العقول، ص ۱۴۹)

مقدمات ملاقاتی سرنوشت‌ساز

آماده کرد، رنج برد و اهل مراقبت بود.

نماز؛ آئینه حال ما

مهم‌ترین مقدمه برای حضور قلب در نماز، همان اعمال روزانه ماست؛ کارهایی که بسته به خوبی یا بدی‌شان، حال دل انسان را دگرگون می‌کنند. از حضرت آیت‌الله‌العظمی بهجت (ره) نقل شده است که نماز انسان، مانند شاغولی است که نشان می‌دهد او در اعمال و رفتاراش چگونه بوده است. در روایات نیز نکات فراوانی درباره اثر اعمال بر کیفیت عبادت، آمده‌است. گاهی خدای متعال وعده می‌دهد که اگر بنده‌ای کاری نیک انجام دهد، شیرینی عبادت را خواهد چشید و گاهی هشدار می‌دهد که برخی رفتارها، لذت مناجات را از انسان می‌گیرد؛ برای نمونه، در احادیث مربوط به چشم‌پوشی از نامحرم و پرهیز از نگاه حرام، آمده‌است که این مراقبت، عبادت

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین انصاری

و نماز را برای انسان شیرین می‌کند. پس مهم‌ترین مقدمه نماز باحضور قلب، اصلاح رفتار و توجه به خداوند در زندگی روزمره است. اگر دل انسان دور بماند، در وقت نماز نیز آمادگی بیشتری برای حضور خواهد داشت.

آمادگی برای گفت‌وگو با خدا

درکنار این اصل اساسی، علما مقدمات دیگری را نیز برای آماده شدن دل و جان پیش از نماز برشمرده‌اند؛ مقدماتی که فکر و ذکر انسان را برای ورود به حال مناجات، مهیا می‌کنند.

ازجمله این آمادگی‌ها، وضوگرفتن همراه با آداب و اذکار آن، گفتن اذان و اقامه با توجه، پوشیدن لباس تمیز و روشن، عطر زدن و داشتن سجاده‌ای مرتب و پاکیزه است. این امور شاید درظاهر ساده به نظر برسند، اما بی‌تردید بر حال درونی انسان اثر

رمز پیروزی است

ارتباط با خدا و ذکر دائمی، گره‌گشای بسیاری از مشکلات زندگی است که گاه در مواجهه با آن‌ها به چه‌کنم چه‌کنم می‌افتیم؛ مثل گرفتن تصمیم‌های مهم زندگی، بسیار اتفاق افتاده است که بعد از یک تصمیم گرفته‌ایم اگر به گذشته بازگردم... یا اگر می‌دانستم... درحالی‌که ذکر و یاد خدا و ارتباط دائمی با او به ما کمک می‌کند در دوراهی‌ها و بزنگاه‌های زندگی، تصمیم درست و منطقی بگیریم. از امیرالمؤمنین علی (ع) است که فرمودند: «هر که به یاد خدا باشد، خدا دلش را زنده و عقلش را نورانی می‌کند.» این ذکر همچنین نسخه موفقیت و پیروزی ما به ویژه در چالش‌ها و بحران‌های زندگی است؛ چنان‌که خدای متعال تأکید می‌کند: «خدا را زیاد یاد کنید تا پیروز شوید!»

راه رسیدن به آرامش

علاوه بر آرامش که گم‌شده بشر امروزی است و برای دستیابی به آن، به هزینه‌های سنگین نیز نیاز است، ذکر و یاد خدا به انسان نشاط و شادایی هم هدیه می‌کند. بسیار تجربه کرده‌ایم که بعد از شرکت در یک مراسم مذهبی، زیارت یا یک نماز باحضور قلب، چه آرامش عمیق و نشاطی در ما ایجاد شده است. از پیامبر اکرم (ص) در این باره نقل شده است که: «با ذکر خدا، قلب زنده و شاداب می‌شود و با غفلت خدا می‌میرد.» درمقابل، غفلت از یاد خدا، انسان را به شیاطین مبتلا می‌کند: «وَمَنْ يَغْشُ غِنَ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نَقِيضٌ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ، هر آن‌که از یاد خدا روی گرداند، شیطان همراه او خواهد شد.» (زخرف، ۳۶).

باب محبت و رحمت را می‌گشاید

ذکر و یاد خدا باعث می‌شود خدا نیز ما را یاد کند و این وعده قرآن است: «فَذَكِّرْهُنَّ أَنْزَكُنَّ؛ مرا یاد کنید تا شما را یاد کنم.» (بقره، ۱۵۲) از ملزومات محبت و علاقه بین دو فرد، ابراز علاقه و تلاش برای جلب نظر یکدیگر است. وقتی انسان در مقام ذکر و خلوت و آشکار تلاش می‌کند یا ذکر خود را در محضر خدا قرار دهد و رضایت او را تأمین کند، به چشم خدا می‌آید و محبوب او می‌شود. خدا خود را هم‌نشین ذاکران و کسانی که به یادش هستند می‌داند، پس هرچه انسان تلاش و مجاهده کند که بیشتر در این مقام قرار بگیرد و شعله عشق الهی در درونش روشن و پرفروغ باشد، به همان اندازه هم از توجه، رحمت و نظر لطف خدا بهره‌مند می‌شود.

می‌گذارند و او را برای گفت‌وگو با پروردگار، آماده‌تر می‌کنند.

توسل؛ مقدمه پرواز دل

یکی دیگر از مقدمات اثرگذار، یاد اهل بیت (ع) و توسل به آنان، پیش از گفتن تکبیره‌الاحرام است. بزرگان اخلاق و سلوک، پیش از نماز، یاد سیدالشهدا (ع) را در دل زنده می‌کردند و با سلام به آن حضرت، جان خود را برای ورود به نماز آماده می‌ساختند.

بردن نام اهل بیت (ع) که پیوندی عمیق با یاد خدا دارد، دل را از پراکندگی دور می‌کند و انسان را از وسوسه‌های می‌رهاند. چنین دلی، آمادہ‌تر از همیشه، می‌تواند از نماز به‌عنوان برترین غذای روح بهره‌مند شود.

قدر این دیدار را بدانیم!

نماز، دیداری بزرگ با پروردگار عالم است؛ دیداری که هرچه مقدمات آن کامل‌تر باشد، بهره انسان از آن بیشتر خواهد بود. امید که خدای متعال به همه ما توفیق دهد قدر این عبادت بزرگ را بیشتر بدانیم و خود را برای این ملاقات سرنوشت‌ساز، بهتر آماده کنیم!